

Sygn. akt II UK 300/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku M. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 października 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 8 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 18 listopada 2015 r., po rozpoznaniu odwołań wnioskodawcy M. S. od trzech decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., umorzył postępowanie w przedmiocie odwołania od decyzji z dnia 7 listopada 2014 r. przyznającej wnioskodawcy emeryturę od dnia 1 października 2014 r. (pkt I), oddalił odwołanie od decyzji z dnia 19 grudnia 2014 r. przeliczającej świadczenie emerytalne w związku z uwzględnieniem dodatkowych okresów

ubezpieczenia (pkt II) oraz od decyzji z dnia 19 grudnia 2014 r. odmawiającej wnioskodawcy ustalenia prawa do emerytury na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach i rentach lub ustawa), a także uchylającej decyzję z dnia 7 listopada 2014 r. (pkt III).

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawca, urodzony w dniu 8 września 1947 r., podlegał ubezpieczeniom społecznym do dnia 30 września 2011 r. w związku z pozostawaniem w stosunku pracy od dnia 15 lipca 1991 r. do dnia 30 września 2011 r. Następnie pobierał wyłącznie świadczenie emerytalne (w dniu 9 września 2012 r. ukończył 65 lat), a z dniem 7 maja 2013 r. rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej i z tego tytułu podlegał ponownie ubezpieczeniom społecznym. Decyzją z dnia 8 listopada 2010 r. wnioskodawca uzyskał prawo do wcześniejszej emerytury, począwszy od dnia 1 września 2010 r., ale jej wypłata została zawieszona z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia i osiąganie przychodu przekraczającego 130% przeciętnego wynagrodzenia. Decyzją z dnia 7 listopada 2014 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury powszechnej na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach, poczynając od dnia 1 października 2014 r., w kwocie 4.507,20 zł, która po waloryzacji wynosiła 4.985,69 zł. Decyzją z dnia 19 grudnia 2014 r. organ rentowy przeliczył emeryturę wnioskodawcy od dnia 1 października 2014 r. (miesiąc zgłoszenia wniosku), wskazując, że po uwzględnieniu okresu zatrudnienia w dniach od 1 do 30 września 2014 r. świadczenie wynosi 4.985,69 zł. Jednocześnie decyzją z tego samego dnia odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach wskazując, że wniosek z dnia 28 października 2014 r. nie jest wnioskiem o świadczenie emerytalne złożonym po raz pierwszy. Organ rentowy w decyzji z dnia 19 grudnia 2014 r. uchylił także własną decyzję z dnia 7 listopada 2014 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ wnioskodawca nie spełnia warunków do przeliczenia świadczenia na podstawie art. 55 w związku z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach. Art. 55 tej ustawy wymaga od ubezpieczonego

kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowego po osiągnięciu wieku emerytalnego. Tymczasem poza sporem pozostaje, że wnioskodawca przed ukończeniem 65 roku życia podlegał ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym do dnia 30 września 2011 r., 65 lat ukończył w dniu 8 września 2012 r., a dopiero od dnia 7 maja 2013 r. ponownie podlegał tym ubezpieczeniom. Zatem nie kontynuował ubezpieczeń emerytalnych i rentowych nieprzerwanie po osiągnięciu wieku 65 lat w rozumieniu art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, skoro od dnia 8 września 2012 r. do dnia 6 maja 2013 r. miał przerwę w podleganiu ubezpieczeniom społecznym.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł wnioskodawca zarzucając zaskarżonemu wyrokowi błędną wykładnię art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, przez przyjęcie, że nie spełnił ustawowych przesłanek do jego zastosowania, mimo iż kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 8 grudnia 2016 r. oddalił apelację.

Sąd Apelacyjny podniósł, że poza sporem pozostaje, iż wnioskodawca spełniał dwie pierwsze przesłanki z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, to jest urodził się przed dniem 1 stycznia 1949 r. i z wnioskiem o przyznanie emerytury w wieku powszechnym wystąpił po dniu 31 grudnia 2008 r. Natomiast nie spełnił trzeciej przesłanki z powyższego przepisu, tj. kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowego po osiągnięciu przewidzianego wieku emerytalnego, czyli w przypadku mężczyzn po ukończeniu 65 lat. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (LEX nr 1342169), przyjął, że sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie” użyte w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach w istocie oznacza „nie rozwiązał stosunku pracy”, niezależnie od tego czy ubezpieczony wystąpił o przyznanie emerytury (wcześniejszej lub w niższym wieku emerytalnym). Powszechny wiek emerytalny wnioskodawca osiągnął z dniem 8 września 2012 r. i w tym dniu, jak również w dniu następnym, nie kontynuował ubezpieczenia emerytalnego i rentowego bowiem przerwa w kontynuowaniu ubezpieczenia miała miejsce od dnia 1 października 2011 r. do dnia 6 maja 2013 r. Wobec tego mimo wystąpienia z wnioskiem o emeryturę z tytułu osiągnięcia

powszechnego wieku emerytalnego po dniu 31 grudnia 2008 r., z uwagi na brak przesłanki kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowego nie ma do niego zastosowania art. 55 ustawy o emeryturach i rentach. Sąd Apelacyjny uwypuklił, że nabycie statusu emeryta (art. 4 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach) wiąże się z utratą statusu ubezpieczonego (art. 4 ust. 13 tej ustawy) tylko wtedy, jeżeli po przyznaniu prawa do emerytury emeryt nie podlega obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawy z dnia 13 października 1998 r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych; jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.). Art. 55 ustawy ma zastosowanie do ubezpieczonych, a niewątpliwie na dzień spełnienia warunków do uzyskania emerytury na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach wnioskodawca nie miał przymiotu ubezpieczonego, ale wyłącznie emeryta. Wszystko to oznacza, że nie spełnił przesłanki kontynuowania zatrudnienia, co nie pozwala na obliczenie jego emerytury na podstawie art. 55 ustawy.

Skargę kasacyjną od wyroku Sadu Apelacyjnego wniósł wnioskodawca zaskarżając wyrok w całości. Domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, ewentualnie jego uchylenia w całości i zmianę przez uwzględnienie odwołań w całości, a także zasądzenia od organu rentowego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego oraz przed Sądem Najwyższym.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia art. 55 w związku z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach, przez jego błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że „kontynuowanie ubezpieczenia”, o którym mowa w art. 55 ustawy musi mieć charakter nieprzerwany.

Zdaniem skarżącego, stosownie do wykładni językowej, która ma pierwszeństwo przy interpretacji przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych, słowo „kontynuować” według Słownika języka polskiego i Narodowego Korpusu Języka Polskiego oznacza zarówno „robić coś dalej z przerwą”, jak i „robić coś dalej bez przerwy”. Zatem brak jest podstaw do przyjęcia, że użyta w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach przesłanka „kontynuowania” ubezpieczenia oznacza jedynie kontynuowanie nieprzerwane, skoro jednoznacznie w tym przepisie jest mowa jedynie o „kontynuowaniu”, a nie o kontynuowaniu nieprzerwanym, jak to ma

miejsce np. w art. 103a tej ustawy. W rozpoznawanej sprawie skarżący kontynuował ubezpieczenie emerytalne i rentowe w rozumieniu art. 55 ustawy, gdyż po przyznaniu prawa do emerytury podlegał dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym i odprowadzał składki na ubezpieczenia społeczne z tego tytułu. Wprawdzie nie robił tego nieprzerwanie, ale art. 55 ustawy nie stawia wymogu podlegania ubezpieczeniom nieprzerwanie. Zawarta w tym przepisie regulacja pozwala na wyższe niż dotychczas przewidziane w art. 53 ustawy o emeryturach i rentach zwiększenie świadczenia emerytalnego skierowane tylko do tych ubezpieczonych, którzy mimo ukończenia (w przypadku mężczyzn 65 roku życia) kontynuują podleganie ubezpieczeniu społecznemu aktywnie uczestnicząc w tworzeniu funduszu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie bowiem nieuzasadniony jest zarzut naruszenia prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku.

Zgodnie z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Wskazany przepis został umieszczony w rozdziale 4 noszącym nazwę „ustalanie wysokości emerytur, o których mowa w art. 27-50e” działu II ustawy o emeryturach i rentach. W art. 27 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach wskazano, że warunkami do uzyskania emerytury przez ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. jest osiągnięcie określonego w przepisie wieku emerytalnego oraz legitymowanie się wskazanym w ustawie okresem składkowym i nieskładkowym.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w kontekście art. 55 ustawy o emeryturach i rentach rozważano już możliwość zastosowania tego przepisu w odniesieniu do osób, które spełniając pozostałe przesłanki, realizowały prawo do emerytury nabytej na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach albo prawo do innego rodzaju emerytury, przyjmując konsekwentnie - począwszy od uchwały z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, że przepis art. 55 stosuje się również do

ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach. Prawdliwość dokonanej wykładni została potwierdzona w treści art. 55a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, który wszedł w życie w dniu 1 maja 2015 r., dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 552). Logiczną konsekwencją tak ukształtowanej normy jest zatem stwierdzenie, że art. 55 ustawy o emeryturach i rentach nie znajduje zastosowania względem osób, które przed dniem 1 stycznia 2008 r. zrealizowały prawo do emerytury, o której mowa w art. 27 ustawy, ponieważ o ile w judykaturze dopuszczono przechodzenie przez jednego ubezpieczonego na różne rodzaje emerytur, o tyle nie jest dopuszczalne kilkukrotne przejście na emeryturę jednego rodzaju (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2017 r., II UK 652/15, LEX nr 2237413).

Wymieniona w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach przesłanka kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowego po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego również była komentowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego, chociaż początkowo stanowiła poboczny wątek prowadzonych wywodów. W uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, zwrot „kontynuował ubezpieczenie” przyrównano do normy powodującej zawieszenie prawa do emerytury bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego (obecnie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach, uprzednio art. 103 ust. 2a). Stwierdzono wówczas, że sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie” użyte w art. 55 ustawy, w istocie oznacza „nie rozwiązał stosunku pracy”. Powyższe stanowisko zostało wyrażone w kontekście ubezpieczonego będącego pracownikiem, dlatego kierując się zawartym w cytowanej uchwale zdaniem, że „*ratio legis* tego przepisu jest kontynuowanie opłacania składek”, można wnioskować, iż konkluzja takiego rozumowania sprowadza się do tezy, że sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie” użyte w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, w istocie oznacza „nie rozwiązał stosunku

ubezpieczenia”, co nie zawsze jest równoznaczne z kontynuowaniem zatrudnienia, ponieważ po utracie tytułu ubezpieczeniowego jest możliwe kontynuowanie ubezpieczeń. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13 (OSNP 2014 nr 10, poz. 148) ustalono, że „skarżący kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego z tytułu dalszego zatrudnienia u kilku pracodawców, u których nadal osiągał wysokie zarobki”, a zatem przesłankę kontynuacji ubezpieczenia wiążano z dalszym - nieprzerwanym zatrudnieniem. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15 (OSNP 2017 nr 11, poz. 151.), uznano, że przesłanka kontynuacji ubezpieczenia została spełniona, ponieważ w dniu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu i kontynuował je bez przerwy. Podobnie w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., II UK 755/15 (LEX nr 2271459), ustalono, że mimo otrzymania emerytury wnioskodawca w dalszym ciągu pozostawał w ubezpieczeniu społecznym, kontynuując zatrudnienie, co oznaczało spełnienie rzeczonyj przesłanki z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach. Stąd możliwość obliczenia emerytury, o której mowa w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach na podstawie art. 26 tej ustawy, tj. w oparciu o formułę zdefiniowanej składki tzn. skorzystania z art. 55 ustawy została przez ustawodawcę ściśle określona i nie dopuszcza wykładni rozszerzającej.

Natomiast w wyroku z dnia 20 września 2017 r., I UK 339/16 (LEX nr 2390759), Sąd Najwyższy dokonał wprost wykładni wykorzystanego w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach zwrotu „kontynuował ubezpieczenia”. Stwierdzono wówczas, że wzmocnieniem poglądu o konieczności pozostawania w ubezpieczeniu w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego oraz przynajmniej w dniu następnym jest przywołanie art. 108 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, który chociaż nie dotyczy obliczenia, lecz przeliczenia emerytury, zawiera podobną przesłankę. W rzeczonym przepisie ustawodawca posłużył się zwrotem, „jeżeli po dniu, od którego przyznano emeryturę (...), emeryt podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (...)”. Przypomniano także, że reguły wykładni językowo-logicznej nakazują nadawanie odmiennych znaczeń różnym pojęciom wykorzystywanym w jednym akcie prawnym, a zatem

konfrontacja pojęcia „podlegania ubezpieczeniu po dniu” z wykorzystanym w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach zwrotem „kontynuowanie ubezpieczeń po osiągnięciu wieku” skłoniła wówczas Sąd Najwyższy do wniosku, że o ile w pierwszej sytuacji możliwe jest zastosowanie przepisu względem osoby, która rozpoczęła stosunek ubezpieczenia po wskazanym w przepisie dniu, o tyle drugi zwrot wskazuje na okresowość i ciągłość podlegania ubezpieczeniom, która powinna rozpocząć się co najmniej w dniu osiągnięcia wieku emerytalnego i trwać po tym dniu. Podsumowano, że osoba, która nie podlegała w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu, nie kontynuowała tych ubezpieczeń po tym dniu, lecz przystąpiła do nich dopiero po osiągnięciu wieku emerytalnego, nie spełnia jednej z przesłanek zawartych w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach. Trafność wskazanego stanowiska została potwierdzona w kolejnym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r., II UK 429/16 (LEX nr 2390729), oraz z dnia 15 marca 2018 r., I UK 31/17 (LEX nr 2518845), w którym wyeksponowano, że skoro ustawodawca użył zwrotu „kontynuował”, a nie „podlegał”, to dał wyraz temu, że uprawnienie do obliczenia emerytury wedle art. 55 ustawy o emeryturach i rentach mają ci ubezpieczeni, którzy w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, po pierwsze, podlegali ubezpieczeniom społecznym, po drugie, zamiast emerytury wybrali dalszą aktywność zawodową, kontynuując po tym dniu podleganie tym ubezpieczeniom. Ponadto w wyroku z dnia 25 lipca 2018 r., I UK 184/17 (niepubl.), Sąd Najwyższy podkreślił, że „kontynuowanie czegoś” oznacza „wykonywanie czegoś w dalszym ciągu” a nie „wykonywanie czegoś w oderwanych od siebie jednostkach czasu”. Stąd obliczenie emerytury na zasadach wynikających z art. 26 w związku z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach możliwe jest tylko w razie kontynuowania ubezpieczenia po ukończeniu wieku emerytalnego, to jest podlegania obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym w sposób ciągły, nieprzerwany w dniu i po dniu osiągnięcia wieku emerytalnego.

Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym sprawę należy potwierdzić trafność zaprezentowanego stanowiska i podsumować, że przesłankę kontynuacji ubezpieczenia z art. 55 ustawy o emeryturach i rentach spełni tylko taki ubezpieczony, który w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego oraz

przynajmniej w dniu następującym po tej dacie był objęty ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym. Oznacza to - jak wynika z przedstawionej powyżej argumentacji - że Sąd Apelacyjny dokonał prawidłowej wykładni art. 55 ustawy o emeryturach i rentach, a był to jedyny zarzut sformułowany przez wnioskodawcę w skardze kasacyjnej, który jest bezzasadny. Wnioskodawca powszechny wiek emerytalny osiągnął w dniu 8 września 2012 r., kiedy nie kontynuował ubezpieczenia w rozumieniu art. 55 ustawy o emeryturach i rentach.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.